

Derkovits Gyula (1894-1934) *Aukció*, 1930.

Olaj, aranyporfesték, ezüstporfesték, vászon, 54x61 cm

Jelezve balra fent: Derkovits Gy.

Kiállítás:

- Derkovits Gyula emlékkiállítás, Fővárosi Képtár, Budapest, 1948.
- Derkovits Gyula emlékkiállítás, Szépművészeti Múzeum, Budapest, 1954.
- Derkovits Gyula kiállítás, Savaria Múzeum, Szombathely, 1959.
- Derkovits Gyula emlékkiállítás, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1965.
- Gyula Derkovits, Museum des 20. Jahrhunderts, Schweizergarten, Wien, 1967.
- Derkovits Gyula gyűjteményes kiállítás, Savaria Múzeum, Szombathely, 1974.

Reprodukálva:

- Derkovits Gyula emlékkiállítás (katalógus), Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1965. 58.
- Gyula Derkovits (katalógus), Museum des 20. Jahrhunderts, Schweizergarten, Wien, 1967. 27.
- Körner Éva: Derkovits Gyula, Budapest, 1968. 180.
- Körner Éva: Derkovits Gyula, Budapest, 1978. 59.

Kikiáltási ár: 6 000 000 Ft

Halárus, 1930. Olaj, arany- és ezüstporfesték, vászon, 80x55,5 cm, Magyar Nemzeti Galéria

Végzés

Derkovits *Végzés* című képe festett naplóként mesél azokról az évekről, amikor az *Aukció* készült. 1927-ben keresték fel az illegalitásban működő kommunista párt még Bécsben megismert képviselői, akik a segítségét kérték. Felajánlották neki, hogy fizetik lakása bérleti díját, ha azt ők is igénybe vehetik egy-egy alkalommal. A meglehetősen nehéz körülmények között élő művész nem hagyhatta ki ezt a kedvező lehetőséget. A „bécsi ismerősök” 1930 tavaszáig látogatták a Hunyadi tér 10. alatti bérléményt. Nekik köszönhetően Derkovits felhagyhatott a megerőltető faipari munkával, s idejének jó részét festéssel tölthette. A viszonylagos jólétnek sajnos 1930. márciusában vége szakadt, mivel Derkovits személye és lakása gyanússá vált. Derkovitsék további támogatás híján nem tudták fizetni a lakbért és egy hosszadalmas, idegörlő zaklatásokkal teli időszak vette kezdetét, ami kilakoltatásukkal ért véget – ennek végét tartja kezében a töprengő művész.

Aukció

Derkovits a húszas évek második felében került szorosabb kapcsolatba a képkereskedők, a gyűjtők és az aukciók világával. 1927-ben Tamás Henrik sikeres, jó sajtójú kiállítást rendezett a művészeknek, de sajnos csak kevés képet sikerült eladniuk. Több mecénás is próbált kapcsolatba lépni a kiváló művésszel, de Derkovits nehéz ember hírében állott, aki érthetetlen makacssággal ragaszkodott képeihez, szabadságához és szellemi függetlenségéhez. Minden bizonnyal idegenül mozgott az „úri világban” és értetlenül állt a pénz és a siker anatómiája előtt. Ez a számára idegen, fenyegető és irigyelt világ jelenik meg az *Aukció* aranyozott, puttós keretén belül. A tükör, a tükrözés itt nemcsak a művészet, illetve a szocialista, társadalmi viszonyokat viszatükröző művészet metaforája, hanem az illúzióé is. A festő olyan sejtelmes és zavarba ejtő világot teremt, amelynek nincsenek határai. A tükörben egy újabb tükör rejlik, de a második tükörben már csak egy végtelen kékség előtt függő órát látunk.

Aranypor

Derkovits festészetének zsenialitása az eltérő festői látásmódok egyéni hangvételű szintéziséből fakad. Az *Aukció*-n is ötvöződik egymással a szociofotók realizmusa, a posztnagybányai mesterek varázslatos naturalizmusa és a „vágásos” képszerkesztés expresszionizmusa. Utolsó, legérettebb és tónusokban leggazdagabb korszakában az arany és az ezüst porfesték is felkerült Derkovits palettájára. Az arannyal és az ezüsteel egyrészt fénytel telítette a meleg és a hideg színeket, másrészt keveretlenül is alkalmazta őket szimbolikus motívumok kiemelésére. Az *Aukció* című festményen Derkovits az aranyat már nem az atmoszférikus hatás fokozására használta, hanem a pompa és a gazdagság szimbólumaként, a tükör puttós keretén és a „műértők” szemüvegén.

Szatíra

A húszas évek második felében festett „otthon” és „mi ketten” témájú képek boldog, idilli időszakának Derkovitsék kilakoltatása véget vetett. A harmincas évektől kezdve festészetében előtérbe került a külvilág, a város és annak ikonikus figurái. A hozzá hasonlóan nehéz körülmények között élő bérlőknek, munkásoknak és alkalmazottnak eszményített, heroikus művekben állított emléket, míg a „másik oldalt”, a hatalom és a pénz világát keserű satírával ábrázolta. Rajzainak és festményeinek egy részén kifejezetten maró gúnnyal örökítette meg az uralkodó osztály karikírozott alakjait. Ezeket Derkovits metsző társadalomkritikája leginkább Georg Grosz művészetével állítható párhuzamba. Az *Aukció* is a satirikus képek közé sorolható, de a művet inkább a finom ironia lengi át, s nem a maró gúny. A festmény szereplőit a művész jóval finomabb eszközökkel karikírozza, mint a *Telefonáló* vagy az *Úrnő* sokkoló figuráit. Szigorú, metszett, maszkszerű arcvonásaik inkább fenyegetőek, mintsem undort keltőek. Hatalmuk alapja legalább annyira a tudás (aranyozott szemüvegeret), mint a pénz (aranyozott puttós keret).

Hornyik Sándor

